

Placă comemorativă cu scriitorii români participanți la războiul de întregire, 1916-1918

Autor: Ion Lazu

La împlinirea a 100 ani de la primul Război Mondial, de întregire a neamului, se va ridica o placă omagială comemorativă întru cinstirea scriitorilor care au participat la luptele de pe linia frontului, dovedind eroism, dând jertfa de sânge, fiind mutilați de război ori pierind în luptă, pentru apărarea gliei strămoșești, pentru edificarea României Mari.

Recunoștința noastră se îndreaptă cu mare emoție spre acei tineri condeieri care s-au prezentat ca voluntari. Nu trebuie trecut cu vederea faptul că majoritatea scriitorilor implicați în ostilități au consemnat apoi în operele lor aspecte memorabile și adânc pilduitoare din timpul luptelor pentru neam și țară.

(Am întocmit o listă și cu scriitorii participanți la cel de al doilea război mondial; o listă deocamdată incompletă, probabil din cauză că actanții au încercat să tănuiască participarea lor pe frontal de est.)

În ultimul moment, au apărut două cărți pe care le-am consultat: Dan Gulea, "Citind Marele Război. Antologia scriitorilor căzuți" și "Eroinele României Mari. Destine din linia întâi", ambele apărute la Editura Muzeului Literaturii Române, 2018

Pentru ridicarea plăcii memoriale am întocmit un tabel sintetic, pe patru coloane, unde avem:

- lista completă a celor 120 tineri condeieri implicați în ostilitățile Primului Război Mondial,
- lista principalelor opere inspirate din tema războiului de întregire,
- un tabel centralizator al morților, răniților, prizonierilor, voluntarilor din rândul scriitorilor, precum și
- lista decorațiilor, ordinelor și medaliilor conferite eroilor scriitori de pe linia întâi.

În textul Proiectului privind ridicarea unei plăci comemorative întru cinstirea lor, la Centenar, avem date succinte despre implicarea în lupte, despre opera fiecăruia în parte, despre destinul lor nu lipsit de dramatism, în nemilosul veac XX. Acest proiect cultural, a fost aprobat în ședința ConsiliuluiUSR din ianuarie 2017.

Cu toate aceste date în față, se pot face câteva observații cu caracter general și unele comentarii privind contribuția tinerilor scriitori la Marele Război de întregire a neamului și la edificarea literaturii române de după Unire.

Mai întâi ar fi constatarea că avem a face cu o listă realmente impresionantă ca număr, cu adevărat bogată, a participării tinerilor scriitori la luptele de pe front; de-ar fi să ne raportăm fie și numai la numărul total de actanți ai acelor vremuri în câmpul literaturii, artei, publicisticii, această listă a scriitorilor combatanți pare să cuprindă mai mult de o treime din totalul scriitorilor în viață la acel moment, aspect de mare laudă – și de mândrie, de bun îndemn pentru membrii actuali ai breslei noastre. Care și în acest fel le aduce un prea-meritat omagiu, la Centenar! Apoi ar fi de observat un alt aspect major: că în această înșiruire avem de fapt numele cele mai importante ale vieții literare din perioada imediat următoare Unirii, mai exact din Interbelic, considerată și până azi epoca de maximă înflorire a literelor române. Agârbiceanu, Ion Barbu, I. Al. Brătescu-Voinești, Vasile Băncilă, Aurel P. Bănuț, Martha Bibescu, Demostene Botez, Gh. Brăescu, Al Busuioceanu – ca să mă refer doar la primele două litere din alfabet, sunt nume care fac cinste literaturii noastre, dar și oricărei mari literaturi europene, spun asta cu toată convingerea. (Spre finele Interbelicului, la apariția "generației de aur", ea însăși un produs de elită al perioadei respective, Mircea Eliade, unul dintre reprezentanții de frunte ai generației, făcea observația că intelectualii începutului de secol XX își împliniseră idealul, realizaseră Unirea; or, generația următoare era în căutarea unui nou ideal pentru care să-și mobilizeze forțele creative. A survenit, războiul, din păcate... Apoi perioada comunistă, un dezastru pentru elita scriitorilor din Interbelic. În Proiect, vezi Lista celor 12 eroi din Primul Război ajunși deținuți politici.)

Ar mai fi de făcut o observație privind tabelul sinoptic prezentat. La o repede-lectură a numelor celor implicați pe front, poate să surprindă faptul în sine că mari și foarte mari scriitori stau alături de nume puțin cunoscute sau de tot obscure. Un paradox ușor de înlăturat, la o mai atentă cercetare, pe cât de dureros altfel. Căci vom consulta lista celor care au murit pe front și vom constata că sunt chiar numele despre care nu știm mai nimic. Să privim lucrurile mai îndeaproape și să examinăm situația pentru fiecare caz în parte. Într-o primă aproximare, pare logic că tinerii morți pe front n-au avut timpul strict necesar pentru a-și edifica o operă care să-i impună atenției generale. Concentrați pe front, iar unii prezentându-se ca voluntari, trimiși în linia întâi, au plătit cu jertfa supremă dragostea lor față de neam și glie. Scriseră câte ceva: poezii, traduceri, exegeze, publicistică mai ales, note de călătorie, jurnale de front – sunt chiar motivele pentru care cercetătorii i-au trecut în rândul scriitorilor, nu? Și

totuși, îți spui, e cale lungă de la un intelectual care își notează idei și trăiri personale și un scriitor adevărat, precum Camil, precum Perpessicius. Numai că..., numai că, la o cercetare atentă - căci în chestiuni de maximă gravitate precum aceasta - nu ne putem pronunța numai pe baza unor impresii personale, ci e musai să răspundem la o întrebare simplă, pe cât de corectă: Dar dacă tânărul Camil Petrescu ar fi murit pe front, ce ar fi rămas în urma lui? Deja știm că a fost grav rănit, s-a refăcut de bine de rău, a reintrat în lupte, după care a căzut prizonier, a fost declarat mort (!) și a revenit în țară și în literatura română abia după 2 ani în Germania. Că a scris imediat sau mult mai târziu despre războiul la care luase parte, acesta e un alt aspect, despre care nu vorbim pe moment. Căci întrebarea este totuși alta: Ce scrisese Camil Petrescu înainte de 1916? Prin ce se făcuse remarcat? Cu ce ar fi rămas în literatura română dacă nu avea norocul să supraviețuiască rănilor, prizonieratului etc? Și răspunsul este edificator, pe cât de nefavorabil lui Camil: (consultăm biografia autorului): născut în 1894, în același an cu Păstorel, cu Pamfil Șeicaru, Gib I. Mihăescu, Ion Luca, marele Camil publicase până în 1916 un singur articol, sub pseudonim, în Flacăra; iar *Ciclul Morții*, versuri, apare în 1923, (romanul *Întâia noapte...*, apare abia în 1930); ar fi suficient acest singur argument pentru a înțelege că afirmarea ca scriitor nu e lesnicioasă, ca să nu spunem că este foarte diferită de la un autor la altul și se numește destin literar; dar adaug, spre edificare, că Gib Mihăescu a debutat editorial abia în 1928, iar G. M. Zamfirescu în 1924. Gestația operei, nu? Însemnați pe viață prin suferințele și frustrările resimțite – și despre care nu se știe dacă au trecut total în operă. Acele dureri înăbușite. Ce operă edificatoare, durabilă să fi lăsat Lascăr Luția, mort în 1916, la 21 de ani?! Ce operă impunătoare ar fi putut lăsa în urma sa un Horațiu Deac, mort la 25 de ani, nume ca și necunoscut, dacă Gh. Brăescu, născut în același an 1891 (prizonier în Germania, cu un picior amputat) a debutat editorial abia în 1919?; sau D.P. Perpessicius (acesta cu brațul drept reconstruit, nefolosibil) care a debutat în 1925 cu *Repertoriu critic* (iar placheta de poezii *Scut și targă* a apărut în 1926?!) Tot așa, Ion Vinea, Victor Ion Popa, Octav Dessila, născuți în 1895, au debutat mult după marea Unire. De-ar fi pierit în conflagrație, nimeni n-ar mai fi știut de acești literați în nuce, poate i-am fi pomenit doar la Centanar – nume readuse la lumină din arhivele vremii de istorici devotați -, precum acești 39 tineri condeieri morți eroic pe câmpul de bătaie... Ce operă să fi lăsat basarabeanul Simeon Murafa, mort în 1917, când Radu R. Rosetti, leatul lui, rănit la Mărășești, decorat cu cel mai mare Ordin Mihai Viteazul, mare istoric, devenit în 1935 membru al Academiei Române, ne-a dat Istoria limbii române abia la an 1946? (ca să moară în închisorile comuniste, la Sighet, în 1949). Numele lui Ștefan Petrovici, mort în septembrie 1916 nu ne spune mare lucru, însă vom constata că nici marele Tudor Vianu, corifeu al esteticii noastre în Interbelic, nu dăduse nimic concludent înainte de 1925 (*Dualismul artei*), iar alții, din același contingent, precum Ionel Teodoreanu, romancierul de mare succes, vine cu Medelenii abia în 1924, cum și Vasile Băncilă, mutilat de război, medaliat, debutat editorial în 1927.

Afirmarea prematură a talentului/geniului este totuși o excepție de la regulă, este cazul unui Eminescu, unui Labiș, chiar a lui Mihail Săulescu, mort la 29 de ani, dar care deja publicase trei plachete de versuri; iar regula în viața literară este truda obscură pe text și afirmarea scriitorului ca atare abia la 30 de ani, la 40 de ani, la...

Să mai luăm un ultim caz de scriitori-pereche, născuți în același an, 1892: Constantin T. Stoika, mort în 1917, la 25 de ani și Aurelian Benteoiu, el însuși considerat mort la Turtucaia, recuperat ca prin minune, combatant în continuare; apoi mare jurist, deputat, ministru – și ajuns în închisorile comuniste la an 1948, ca să moară tot în detenție, în 1963; într-un răgaz dintre cele două condamnări a apucat să scrie un volum de poezii și trei capitole dintr-un roman autobiografic (*Zări și zodii*). Posteritatea autorului. Iar în cazul C.T. Stoika, niște urmași au înființat o fundație, se străduiesc să-i publice opera, să-l mențină în atenția celor care îndrăgesc literele române și ideea de jertfă pentru Patrie. Aurel Metoni, nume nouă necunoscut, dar condeier plin de vervă la vremea lui, moare în octombrie 1918; Constantin Gane, leatul lui din 1885, după *Amintirile unui fost holerici*, 1914, a dat următoarea sa carte, tot despre război, în 1922, după care au urmat alte 10 romane; a ajuns în închisorile comuniste, sfârșind la an 1962, în sinistrul Aiud...

Se vor încrunta scepticii de meserie: totuși, să-i consideri scriitori în principiu, doar pentru niște versuri, pentru niște însemnări de front? Da, vom răspunde. Este printre altele cazul lui Ioan Missir, care la două decenii după Unire a prelucrat notițele de front din luptele de la Cașin-Oituz și a dat romanul *Fata Moartă*, una dintre capodoperele romanului românesc; obținând pe loc premiul SSR și Premiul Academiei; impresionează chiar stilul frust, notația abruptă a scenelor de un tragicism indicibil, ceea ce l-a convins pe Iorga să-i scrie o prefață entuziastă. Nu mai urmez cu această înșiruire a perechilor de scriitori, dintre care unii au murit eroic în conflagrație, iar cei mai norocoși au supraviețuit – ca să se angajeze în linia întâi a luptei pentru edificarea unei literaturi naționale. Pe de-o parte, gloria unei morți eroice, pentru țară și națiune, pe de altă parte, tinerii scriitori supraviețuitori,

deveniți scriitori de vârf, cei despre care vorbește istoria literaturii noastre. Cu jale nesecată, îți spui: prin pierderea celor 39, care înseamnă o treime din totalul scriitorilor implicați în ostilități, de fapt literatura română este mai săracă cu o treime din operele pe care ei ar fi putut să le aducă la lumină. Moartea violentă a unui singur om, prin împușcare din tranșeea inamică, mi se pare un lucru nu doar tragic, ci abominabil în sine, de neiertat, în veci. Ce să spui atunci despre moartea atâtor tineri scriitori!? Dar despre moartea sutelor de mii de combatanți români, anonimi, anonimi? Se sparie gândul... Singura consolare, în absolut, ar fi că tinerii eroi au mers la moarte fără ezitare, cu deplină convingere că Țara merită totul, inclusiv viața ca atare.

În amintirea noastră recunoscătoare, iată-i pe scriitorii combatanți în Primul Război Mondial, încolonați pe patru rânduri, pe această placă memorială, angajați într-un marș abstract, spre gloria eternă: morții de atunci pentru Patrie, și viii rămași în tranșeele literelor române!

La Centenar, omagiul nostru pentru toți combatanții, morți ori supraviețuitori, deopotrivă eroi, meritând cinstirea și recunoștința noastră emoționată.

Termen de executare: 1918

Drepturi de autor: 3,000 lei.

SCRIITORI ROMÂNI COMBATANȚI ÎN MARELE RĂZBOI AL ÎNTREGIRII, 1914-1918

FELIX GEORGE	ADERCA CONSTANTIN	ION ARGEȘANU	AGÂRBICEANU	VASILE	AL-
CONSTANTIN	ARGINTARU	C. POPESCU-AZUGA +	GHEORGHE BANEA	ION	
BARBU		BARTALIS	JANOȘ	I.AL.BRĂTESCU-	
VOINEȘTI	ION BÂRSEANUL +	TEMISTOCLE	BOCANCEA +	ALEXANDRU	
BOGDAN	VASILE BÂNCILĂ	AUREL P.	BĂNUȚ	GHEORGHE	
BÂRGĂUANU	AURELIAN BENTOIU	MARTHA	BIBESCU	DEMOSTENE	
BOTEZ	I.AL. BRAN-LEMENY	GHEORGHE	BRĂESCU	GHEORGHE	
BRĂTIANU	NICOLAE BURGHELE +	AL. BUSUIOCEANU		GEORGE M.	
CANTACUZINO	SABINA CANTACUZINO	OTTOI	CĂLIN +	ZOE B.	
CĂMĂRĂȘESCU	MIHAIL CELARIANU	DUMITRU	CIUREZU	N.D.	
COCEA	C. I. COCULESCU +	TIBERIU	CONSTANTINESCU+	GEORGE	
CORNEA	ARON COTRUȘ	N. M.	CONDIESCU	VICTOR	
CRĂȘESCU +	NICOLAE CREVEDIA	MARIA	CUNȚAN	NICOLAE	
DAVIDESCU	HORAȚIU DEAC +	OCTAV	DESSILA	GEORGE	
DIAMANDY +	RADU DRAGNEA	ARTUR	ENĂȘESCU	AUREL	
ESCA +	HORIA	FURTUNĂ		CONSTANTIN	
GANE	GHEORGHE GIOSANU +	EUGEN	GOGA	OCTAVIAN	
GOGA	ION GRĂMADĂ	TITUS	HOTNOG	DUMITRU	
IOV	ION COCÂRLA LEANDRU	+ HARALAMB	LECCA +	ION	
LUCA	LASCĂR LUȚIA +	GEORGE	MAGHERU	ADRIAN	
MANIU	DIMITRIE MARINESCU +	DIMITRIE	MARMELIUC	ALEXEI	
MATEEVICI +	AUREL METRONIU +	GIB I.	MIHĂESCU	IOAN	
MISSIR	AL.LASCAROV-MOLDOVANU	MIHAI	MOȘANDREI	ION	
MOTEȚ +	BASIL MUNTEANU	SIMEON	MURAFĂ +	DUMITRU	
MURĂRAȘU	IOAN D. MUȘAT	DIMITRIE	NANU	ION CHIRU	
NANOV +	ANDREI NAUM +	ELISABETA	ODOBESCU	GHEORGHE	
OPRESCU +	H. PAPADAT-BENGESCU	CONSTANTIN	PANAIT +	VICTOR	
PAPILIAN	CAMIL PETRESCU	ȘTEFAN	PETROVICI +	D.P.	
PERPESSICIUS	ION	PILLAT	POIANĂ	V.	
NĂSTURAȘ	VICTOR ION POPA	MIHAIL	RALEA	MIHAIL	
SADOVEANU	VLADIMIR STREINU	BARBU	SOLACOLU	D.I.	
SUCHIANU	AL.	ROSETTI	RADU	R.	
ROSETTI	ALEXANDRU	RALY	V.	RUSU-	

ȘIRIANU	AVRAM SĂDEANU +	GHEOGRE	SKARLET +	VICTOR
SLĂVESCU +	A.M. SPERBER		I.U. SURICU	RODION
A.STEUERMAN +	CONSTANTIN T.ȘTOIKA +		PAMFIL ȘEICARU	PAULINA
TĂLĂNGEANU	AL.O. TEODOREANU		IONEL TEODOREANU	GEORGE
TOPÂRCEANU	ION TRIVALE +		GEORGE TUTOVEANU	GEORGE
ULIERU	I. VALERIAN		ION VINEA	VASILE
VOICULESCU	TUDOR VIANU		NICOLAE VULOVICI +	ELENA
VULOVICI +	GEORGE M. ZAMFIRESCU		AL. ZAGORITZ +	MAX
WEXLER +				

*scut și targă * itinerar sentimental * amintiri din luptele de la turtucaia * în ghearele lor * pirin planina * cântece fără țară * ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război * ciclul morții * balaurul * monumentul durerii * zile de lazaret * vin apele * zări și zodii * munții * lacrimi și clocot * file rupte din cartea războiului * simfonia morții * nebunia lumii * amintirile unui fost holerici * două siberii * soldatul nistor * dincolo * pe drumul idealului unirii * eroilor lauri * rusoaica * donna alba * fata moartă * cohortele morții * a fost odată un război * doinele mele. din zile de luptă * îngerul a strigat * flamura albă * pilot fără noroc * mușchetarii din balcani * femeia sângelui meu * drapelul * diamant verde * însemnări din zilele de luptă * bal mascat * moartea unei republici roșii* 1916**

*VOLUNTARI, 29 MORȚI – 37 GRAV RĂNIȚI – 10 MARI MUTILAȚI – 8 PRIZONIERI – 8 DECORAȚI – 13 ORDINUL MIHAI VITEAZUL * MEDALIA VICTORIA * COROANA ROMÂNIEI * CRUCEA DE RĂZBOI*

*

În acest tabel sintetic avem lista completă a tinerilor condeieri implicați în ostilitățile Primului Război Mondial, lista principalelor opere inspirate din tema războiului de întregire, un tabel centralizator al morților, răniților, prizonierilor, voluntarilor din rândul scriitorilor, precum și lista decorațiilor, ordinelor și medaliilor conferite eroilor scriitori de pe linia întâi. Iar în textul Proiectului privind ridicarea unei plăci comemorative întru cinstitarea lor, la Centenar, avem date succinte despre implicarea în lupte, despre opera fiecăruia în parte, despre destinul lor nu lipsit de dramatism, în nemilosul veac XX. Acest proiect cultural, la care lucrez intens de trei ani, a fost aprobat în ședința Consiliului USR din ianuarie 2017.

Cu toate aceste date în față, se pot face câteva observații cu caracter general și unele comentarii privind contribuția tinerilor scriitori la Marele Război de întregire a neamului și la edificarea literaturii române.

Mai întâi ar fi constatarea că avem a face cu o listă realmente impresionantă ca număr, cu adevărat bogată, a participării tinerilor scriitori la luptele de pe front; de-ar fi să ne raportăm fie și numai la numărul total de actanți ai acelor vremuri în câmpul literaturii, artei, publicisticii, această listă a scriitorilor combatanți pare să cuprindă mai mult de o treime din totalul scriitorilor în viață la acel moment, aspect de mare laudă – și de mândrie, de bun îndemn pentru membrii actuali ai breslei noastre. Care și în acest fel le aduce un prea-meritat omagiu, la Centenar! Apoi ar fi de observat un alt aspect major: că în această înșiruire avem de fapt numele cele mai importante ale viații literare din perioada imediat următoare Unirii, mai exact din Interbelic, considerată și până azi epoca de maximă înflorire a literelor române. Agârbiceanu, Ion Barbu, I. Al. Brătescu-Voinești, Vasile Băncilă, Aurel P. Bănuț, Martha Bibescu, Demostene Botez, Gh. Brăescu, Al Busuioceanu – ca să mă refer doar la primele două litere din alfabet, sunt nume care fac cinste literaturii noastre, dar și oricărei mari literaturi europene, spun asta cu toată convingerea. (Spre finele Interbelicului, la apariția ”generației de aur”, ea însăși un produs de elită al perioadei respective, Mircea Eliade, unul dintre reprezentanții de frunte ai generației, făcea observația că intelectualii începutului de secol XX își împliniseră idealul, realizaseră Unirea; or, generația următoare era în căutarea unui nou ideal pentru care să-și mobilizeze forțele creative. A survenit, războiul, din păcate... Apoi perioada comunistă, un dezastru pentru elita scriitorilor din Interbelic. În Proiect, vezi Lista celor 12 eroi din Primul Război ajunși deținuți politici.)

Ar mai fi de făcut o observație privind tabelul sinoptic prezentat. La o repede-lectură a numelor celor implicați pe front, poate să surprindă faptul în sine că mari și foarte mari scriitori stau alături de nume puțin cunoscute sau de tot obscure. Un paradox ușor de înlăturat, la o mai atentă cercetare, pe cât de dureros altfel. Căci vom consulta lista celor care au murit pe front și vom constata că sunt chiar numele despre care nu știm mai nimic. Să privim lucrurile mai îndeaproape și să examinăm situația pentru fiecare caz în parte. Într-o primă aproximare, pare logic că tinerii morți pe front n-au avut timpul strict necesar pentru a-și edifica o operă care să-i impună atenției

generale. Concentrați pe front, iar unii prezentându-se ca voluntari, trimiși în linia întâi, au plătit cu jertfa supremă dragostea lor față de neam și glie. Scriseră câte ceva: poezii, traduceri, exegeze, publicistică mai ales, note de călătorie, jurnale de front – sunt chiar motivele pentru care cercetătorii i-au trecut în rândul scriitorilor, nu? Și totuși, îți spui, e cale lungă de la un intelectual care își notează idei și trăiri personale și un scriitor adevărat, precum Camil, precum Perpessicius. Numai că..., numai că, la o cercetare atentă - căci în chestiuni de maximă gravitate precum aceasta - nu ne putem pronunța numai pe baza unor impresii personale, ci e musai să răspundem la o întrebare simplă, pe cât de corectă: Dar dacă tânărul Camil Petrescu ar fi murit pe front, ce ar fi rămas în urma lui? Deja știm că a fost grav rănit, s-a refăcut de bine de rău, a reintrat în lupte, după care a căzut prizonier, a fost declarat mort (!) și a revenit în țară și în literatura română abia după 2 ani în Germania. Că a scris imediat sau mult mai târziu despre războiul la care luase parte, acesta e un alt aspect, despre care nu vorbim pe moment. Căci întrebarea este totuși alta: Ce scrisese Camil Petrescu înainte de 1916? Prin ce se făcuse remarcat? Cu ce ar fi rămas în literatura română dacă nu avea norocul să supraviețuiască rănilor, prizonieratului etc? Și răspunsul este edificator, pe cât de nefavorabil lui Camil: (consultăm biografia autorului): născut în 1894, în același an cu Păstorel, cu Pamfil Șeicaru, Gib I. Mihăescu, Ion Luca, marele Camil publicase până în 1916 un singur articol, sub pseudonim, în Flacăra; iar *Ciclul Morții*, versuri, apare în 1923, (romanul *Întâia noapte...*, apare abia în 1930); ar fi suficient acest singur argument pentru a înțelege că afirmarea ca scriitor nu e lesnicioasă, ca să nu spunem că este foarte diferită de la un autor la altul și se numește destin literar; dar adaug, spre edificare, că Gib Mihăescu a debutat editorial abia în 1928, iar G. M. Zamfirescu în 1924. Gestația operei, nu? Însemnați pe viață prin suferințele și frustrările resimțite – și despre care nu se știe dacă au trecut total în operă. Acele dureri înăbușite. Ce operă edificatoare, durabilă să fi lăsat Lascăr Luția, mort în 1916, la 21 de ani?! Ce operă impunătoare ar fi putut lăsa în urma sa un Horațiu Deac, mort la 25 de ani, nume ca și necunoscut, dacă Gh. Brăescu, născut în același an 1891 (prizonier în Germania, cu un picior amputat) a debutat editorial abia în 1919?; sau D.P. Perpessicius (acesta cu brațul drept reconstruit, nefolosibil) care a debutat în 1925 cu *Repertoriu critic* (iar placheta de poezii *Scut și targă* a apărut în 1926?!) Tot așa, Ion Vineanu, Victor Ion Popa, Octav Dessila, născuți în 1895, au debutat mult după marea Unire. De-ar fi pierit în conflagrație, nimeni n-ar mai fi știut de acești literați în nuce, poate i-am fi pomenit doar la Centanar – nume readuse la lumină din arhivele vremii de istorici devotați -, precum acești 39 tineri condeieri morți eroic pe câmpul de bătaie... Ce operă să fi lăsat basarabeanul Simeon Murafa, mort în 1917, când Radu R. Rosetti, leatul lui, rănit la Mărășești, decorat cu cel mai mare Ordin Mihai Viteazul, mare istoric, devenit în 1935 membru al Academiei Române, ne-a dat Istoria limbii române abia la an 1946? (ca să moară în închisorile comuniste, la Sighet, în 1949). Numele lui Ștefan Petrovici, mort în septembrie 1916 nu ne spune mare lucru, însă vom constata că nici marele Tudor Vianu, corifeu al esteticii noastre în Interbelic, nu dăduse nimic concludent înainte de 1925 (*Dualismul artei*), iar alții, din același contingent, precum Ionel Teodoreanu, romancierul de mare succes, vine cu *Medelenii* abia în 1924, cum și Vasile Băncilă, mutilat de război, medaliat, debutat editorial în 1927.

Afirmarea prematură a talentului/geniului este totuși o excepție de la regulă, este cazul unui Eminescu, unui Labiș, chiar a lui Mihail Săulescu, mort la 29 de ani, dar care deja publicase trei plachete de versuri; iar regula în viața literară este truda obscură pe text și afirmarea scriitorului ca atare abia la 30 de ani, la 40 de ani, la...

Să mai luăm un ultim caz de scriitori-pereche, născuți în același an, 1892: Constantin T. Stoika, mort în 1917, la 25 de ani și Aurelian Benteoiu, el însuși considerat mort la Turtucaia, recuperat ca prin minune, combatant în continuare; apoi mare jurist, deputat, ministru – și ajuns în închisorile comuniste la an 1948, ca să moară tot în detenție, în 1963; într-un răgaz dintre cele două condamnări a apucat să scrie un volum de poezii și trei capitole dintr-un roman autobiografic (*Zări și zodii*). Posteritatea autorului. Iar în cazul C.T. Stoika, niște urmași au înființat o fundație, se străduiesc să-i publice opera, să-l mențină în atenția celor care îndrăgesc literele române și ideea de jertfă pentru Patrie. Aurel Metoni, nume nouă necunoscut, dar condeier plin de vervă la vremea lui, moare în octombrie 1918; Constantin Gane, leatul lui din 1885, după *Amintirile unui fost holerici*, 1914, a dat următoarea sa carte, tot despre război, în 1922, după care au urmat alte 10 romane; a ajuns în închisorile comuniste, sfârșind la an 1962, în sinistrul Aiud...

Se vor încrunta scepticii de meserie: totuși, să-i consideri scriitori în principiu, doar pentru niște versuri, pentru niște însemnări de front? Da, vom răspunde. Este printre altele cazul lui Ioan Missir, care la două decenii după Unire a prelucrat notițele de front din luptele de la Cașin-Oituz și a dat romanul *Fata Moartă*, una dintre capodoperele romanului românesc; obținând pe loc premiul SSR și Premiul Academiei; impresionează chiar stilul frust, notația abruptă a scenelor de un tragism indicibil, ceea ce l-a convins pe Iorga să-i scrie o prefață entuziastă.

Nu mai urmez cu această înșiruire a perechilor de scriitori, dintre care unii au murit eroic în conflagrație, iar cei mai norocoși au supraviețuit – ca să se angajeze în linia întâi a luptei pentru edificarea unei literaturi naționale. Pe de-o parte, gloria unei morți eroice, pentru țară și națiune, pe de altă parte, tinerii scriitori supraviețuitori, deveniți scriitori de vârf, cei despre care vorbește istoria literaturii noastre. Cu jale nesecată, îți spui: prin pierderea celor 39, care înseamnă o treime din totalul scriitorilor implicați în ostilități, de fapt literatura română este mai săracă cu o treime din operele pe care ei ar fi putut să le aducă la lumină. Moartea violentă a unui singur om, prin împușcare din tranșeea inamică, mi se pare un lucru nu doar tragic, ci abominabil în sine, de neiertat, în veci. Ce să spui atunci despre moartea atâtor tineri scriitori!? Dar despre moartea sutelor de mii de combatanți români, anonimi, anonimi? Se sparie gândul... Singura consolare, în absolut, ar fi că tinerii eroi au mers la moarte fără ezitare, cu deplină convingere că Țara merită totul, inclusiv viața ca atare.

În amintirea noastră recunoscătoare, iată-i pe scriitorii combatanți în Primul Război Mondial, încolonați pe patru rânduri, pe această placă memorială, angajați într-un marș abstract, spre gloria eternă: morții de atunci pentru Patrie, și viii rămași în tranșeele literelor române!

La Centenar, omagiul nostru pentru toți combatanții, morți ori supraviețuitori, deopotrivă eroi, meritând cinstirea și recunoștința noastră emoționată.

Scriitori români combatanți în primul război mondial

- Perpessicius D. P., 21 oct. 1891-29 mart. 1971; licența filologie 1914. Mobilizat pe front, în Regimentul 38 infanterie, este rănit la Turtucaia, oct. 1916; retras la Botoșani, operat, rămâne invalid de brațul drept. (a scris despre război: *Scut și targă, 1926; Itinerar sentimental, 1932*). Editorul lui Eminescu. Academician din 1946. Director Bibl. Acad. Director Muzeul Lit. Române.

- Topârceanu George, 20 martie 1886-7 mai 1937; luptă la Turtucaia, apoi prizonier 2 ani în Bulgaria, din 1916 până în 1918. (a scris: *Amintiri din luptele de la Turtucaia, 1918; În ghearele lor, 1920; Pirin Planina, 1936*). Membru coresp. al Acad. Române

- Goga Octavian, 1 aprilie 1881- 7 mai 1936; La intrarea României în război, se înrolează ca simplu soldat pe frontul din Dobrogea, detașat apoi la Biroul de propagandă al armatei, unde editează, în refugiul de la Iași, ziarul *România*; vezi.: *Cântece fără țară 1920*. După Pacea de la București, nevoit să plece în Franța (condamnat la moarte în contumacie). Academician din 1920.

- Petrescu Camil, 22 apr. 1894- 14 mai 1957; luptă pe front, rănit în Ardeal, la Cincu, apoi la Mărăști și Cașin-Oituz; luat prizonier la unguri până la 10 aprilie 1918. Crezut mort. (vezi *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război, 1930; Versuri, Ciclul morții, 1923*). Academician din 1947

- Papadat- Bengescu Hortensia, 8 dec. 1876 – 5 mart. 1955. Debut în *Viața românească*, 1913; scrie roman, nuvelă, teatru: pe timpul războiului, infirmieră voluntară în gara Focșani (v. romanul *Balaurul, 1923*).

- Grămadă Ion, 3 ian. 1886 - 26 aug. 1917, mort pe front, la 31 ani. Prozator, istoric, publicist. Studii superioare la Cernăuți și Budapesta. Colaborări la reviste românești. Doctor în litere, Viena. Se înrolează voluntar la Vânători de munte și moare eroic în timpul unui asalt la Cireșoaia. În 1926 este reîngropat cu onoruri la Suceava. În 2007 este ridicat un bust pe șoseaua spre Stroești.

- Aderca Felix, 13 martie 1891-12 dec. 1962. În 1914 vine în țară să-și satisfacă serviciul militar. Participă la Război și la acțiunile din Ungaria sovietizată. Scrie romanul *Moartea unei republici roșii* și un altul, 1916, unde opune umanismul-internaționalist sentimentului nationalist. Scrie romanele: *Moartea unei republici roșii*; 1916, ambele controversate.

- Agârbiceanu Ion, 12 sept. 1882 - 28 mai 1963. Preot militar în corpul voluntarilor ardeleni, 1917-1918 din Moldova.

- Al-George Vasile, n. 24 02 1895; poet, traducător. Șc. Ofițeri Botoșani. Participă voluntar la război, invalid la Mărășești;

- Argeșanu C-tin, 16 sept. 1892 – 19 ian. 1964. Face Șc. Milit. în 1914, ca Slt. participă la război, apoi devine pilot, avansând la grad de colonel; (v. *Pilot fără noroc*).

- Argintaru C-tin, n. 14 08 1894 Plenița-23 05 1936. Școala normal la Craiova. Poet. Ofițer, reg. 7 Vânători de munte. Invalid Mărășești, 14 aug. 1914. Cavalier Ordinul Mihai Viteazul. (v. *Monumentul durerii, 1926*).

- Banea Gh., 14 02 1891, Măcin-Tulcea – 19 dec. 1967; prozator; mobilizat în aug. 1916, rănit cu 3 gloanțe, ajuns în spitalele din Bulgaria, declarant mort, revine în țară printr-un schimb de invalizi; mare mutilat de război,

1916, decorat cu Steaua României cu panglică Dobrogea. Profesor la M-rea Dealu și la licee din București. Dar paralizează, orbește. (vezi Romanul *Zile de lazar* – *Jurnal de război și spital*, 1938, premiul Academiei; *Vin apele*, 1940 și *Mușchetarii din Balcani*).

- Barbu Ion, 18 03 1895 – 11 08 1961. Șc. Militară Botoșani; stagiul militar 1916-1918, ca plutonier într-o unitate de geniu, Moldova;

- Bartalis Janoș, 29 07 1893-18 12 1976, ofițer în Primul război Mondial.

- Băncilă Vasile, 1 ian. 1897, Brăila – 10 iunie 1979. Filozof, eseist, memorialist, conferențiar. (N-a publicat nimic după 1944). ...bacalaureatul în iulie 1916. Participă ca voluntar la război, alegându-se cu răni grave și cu o invaliditate pe viață. Pentru meritele sale, devine sublocotenent în rezervă și i se conferă înalte medalii: Medalia Victoria, Ordinul Mihai Viteazul; Deținut politic sub Antonescu; apoi mobilizat abuziv, în 1942.

- Bănuț Aurel P.; 23 10 1881-28 07 1970. Scriitor, ziarist, editor, regizor. Liceul la Blaj, Dreptul la Cluj și Budapesta. Două doctorate, 1925, 1928. În timpul Primului R.M. dezertează din armata austro-ungară și se înrolează în cea românească. Director de teatre, primar, prefect. Un Caragiale al Ardealului.

- Bârgăuanu Gh., 4 08 1896- 8 03 1964; Poet, redactor la Viața Românească. Liceul Internat din Iași, șef promoție. Șc. Militară, devine Slt., participă pe front, la Tg. Ocna, Oituz, Cașin. Licența într-un singur an. Decorat cu Coroana Română în grad de cavaler și cu Crucea comemorativă. Avocat, judecător, secretar general la Min. Justiției.

- Bârseanu Ion - ? – 1916, poezii, traduceri din Tolstoi și Zola.

- Bentoiu Aurelian, 29 06 1892- 1963; Poet, memorialist. Ofițer, luptă pe front, rănit la Turtucaia, declarant mort, salvat de un sanitar, vărul lui (tatăl lui Șt. Bănulescu); celebru avocat, deputat, secolar de stat, ministru justiției, după Istrate Micescu; (În cel de-al doilea război mondial a fost concentrat ca magistrat militar). Arestări 1948-1956; 1957-1963, mort în detenție, cancer. *Poezii din închisoare*. Memorialistică: *Zări și zodii*, 2001;

- Bibescu Martha, 28 01 1886 – 28 11 1973. Poetă, memorialistă. Deschide în 1916 un spital pentru răniți în București și rămâne sub ocupația germană, devenind o prețioasă sursă de informații pentru Guvernul român în refugiu la Iași. Apoi, la Paris, cu Elena Văcărescu și Anna de Noailles militează pentru România Mare.

- Bocancea Temistocle (B. Lucescu), 1873 - 6 martie 1916, Odesa; poet, publicistică;

- Bogdan Alexandru, 1881-1914; istorie literară și culturală;

- Botez Demostene, 29 07 1893- 17 03 1973. Poet, prozator, traducător. Liceul Internat din Iași. Dreptul, licența în 1915. Luptă pe front. (vezi romanul *Munții*, 1918, Premiul Acad Președintele Uniunii Scriitorilor.); m.c. Acad. 1963, apoi academician.

- Bran-Lemeny I. Al., 16 09 1886-2 04 1954, poet, gazetar, traducător, Liceul Andrei Șaguna, apoi Liceul Honterus din Brașov; Dreptul la Budapesta și Cluj, studii de filosofie la Viena. La declanșarea războiului, trece în Regat, se prezintă voluntar; mobilizat la cenzura militară, apoi la Ministerul de război. (vezi *Lacrimi și clocot*, versuri, 1916)

- Brăescu Gh., Prozator. 29 01 1871- 15 03 1948. Participă la luptele din Ardeal, rănit grav, amputare braț drept. Prizonier la nemți, în lagăr (Stralsund, Breensen și Neisse) își descoperă talentul de povestitor; revenit în țară, este trecut în rezervă cu grad de general.

- Brătianu Gh., 3 febr. 1898 - 23 apr. 1953 Sighet. Istoric, academician. În vârstă de 18 ani, se înrolează voluntar, fiind încorporat la Regimentul 2 Artilerie. În perioada 10 octombrie 1916 - 31 martie 1917 a urmat cursurile Școlii de ofițeri de rezervă de artilerie, la Iași, iar la 1 iunie 1917 este avansat la gradul de sublocotenent. În vara anului 1917, participând la luptele grele de la Cireșoia, a fost rănit, iar după însănătoșire a ajuns din nou pe front, în Bucovina. Experiența de pe front și-a expus-o în cartea *"File rupte din cartea războiului"*. Apoi istoric, dir. Institut de Istorie, 232 titluri; deținut politic, din 1950 la Sighet, mort în închisoarea Sighet, 1953. Academician, 1942

- Nicolae Burghele – 1867-1918, Burgas, jurnal de front

- Busuioceanu Al., (10 01 1896 – 23 03 1961). Poet, critic, istoric de artă, traducător. Bursă la Roma, diplomat. A înființat Institutul cultural român din Spania. Merge voluntar pe front, 1916-1918, apoi reia filologia, întreruptă.

- Cantacuzino George Matei, 23 05 1899 – 1 11 1960; arhitect, profesor, pictor, critic, deputat, editor; ia parte ca voluntar pe front, 1917-1918 la Mărășești și Soveja. Deținut politic 1948-1954

- Cantacuzino Sabina – directoare spital campanie; jurnal de front

- Călin Ottoi, 1886 - aprilie 1917, Iași; prozator, jurnalist, traduceri din Gorki

- Cămărășescu Zoe Bengescu- – soră în spitalul Martei Bibescu; jurnal

- Celarianu Mihail, 30 iulie 1893 - 5 dec. 1985, poet, prozator, dramaturg; Revine de la Paris, se prezintă voluntar pe front, la Turtucaia, combate la infanterie, apoi la antiaeriană. Vezi: *Femeia sângelui meu*, vezi *piesa Drapelul*; vezi *Diamant verde, I*.
- Ciurezu Dumitru, 7 11 1897 – 5 01 1978; Poet, editor, inițiator colecția Albina; își amână studiile liceale, mobilizat pe front în 1916-1918, luptă la Oituz și Cireșoaia;
- Cocea N. D., 29 11 1880 – 10 02 1948; scriitor, jurnalist; militant pt. Antanta, arestat în 1917;
- Coculescu C. I. – 1876-1916, publicist, eseist
- Constantinescu Tiberiu - ? – sept. 1916, Turtucaia; prozator
- Cornea George, 1892-1925, romancier; mobilizat pe front în 1914, avansat la gradul de locotenent, apoi căpitan; ofițer de carieră, participă la lupte; vezi romanele *Simfonia morții, 1920; Nebunia lumii, 1924*.
- Cotruș Aron, 2 01 1891 - 1 11 1961; Poet; convocat în armata austro-ungară, combate pe frontul Italia, prizonier; dezertează la italieni, luptă împreună cu românii. Revista de front: *Neamul românesc*, Padova. S-a exilat în Spania, apoi în SUA
- Condiescu Nicolae M., 20 10 1880-15 06 1939; Scriitor; ofițer superior, Comandantul școlii de ofițeri, apoi general. Luptă pe front în Bulgaria, 1913, apoi în Primul R.M., la cartierul general. Membru de onoare al Acad. Române
- Crăsescu Victor (Ștefan Basarabeanu) – 1850-1917, Slănic Prahova, nuvelist
- Crevedia N., 7 12 1902-5 11 1978; poet, prozator, editor; mobilizat telefonist, apoi la Min. de Război;
- Cunțan Maria – soră medicală Crucea Roșie; poetă
- Davidescu Nicolae (24 oct. 1888 - 12 iunie 1954), Poet, prozator, editor; absolvnt al școlii militare M-rea Dealu, luptă la Turtucaia, prizonier 2 ani în Bulgaria. Arestat 1948 pt. antisemitism, moare în închisoarea Ocnele Mari, după 6 ani de detenție.
- Deac Horațiu, 1889 - 21 Oct. 1914, jurnal de front
- Dessila Octav, n. București, 4 12 1895 – 29 07 1976; Prozator, dramaturg; ofițer de cavalerie, combate în războiul de reîntregire, supranumit eroul de la Oituz.
- Diamandy George – 1867-27 Oct.1917, Insulele Shetland; proză, teatru
- Dragea Radu, 1893-1955; eseist, critic literar, monografist; participă la război, fiind rănit la Azuga, 1916; suferă în închisorile comuniste
- Enășescu Artur, 12 01 1889-4 12 1942; poet, publicist; soldat, combate la Oituz, 1917, demobilizat în 1918, publică amintiri din război. (vezi *Cruce albă de mesteacăn*).
- Esca Aurel - ? – 1916, folclorist
- Furtună Horia, 21 06 1888- 8 03 1952; Poet, prozator, dramaturg; Participă la războiul din 1916-1918, cade prizonier în luptele de la Nad-Patac și e internat în lagăr la Stralsund.
- Gane Constantin, 27 03 1885 - 12 04 1962, prozator, dramaturg, memorialist; doctor în drept; ambasador; deținut politic 1949-1962, deci 13 ani!, mort în închisoarea Aiud. Voluntar, participă la luptele din Bulgaria, apoi pe frontul de reîntregire, 1916-1918. (vezi *Amintirile unui fost holeric*, 1914. Premiul Acad.; vezi *Prin viroage și coclauri*, 1922).;
- Giosanu Gheorghe, 1871- aprilie 1917, publicist;
- Goga Eugen (fratele poetului), 1888-1935; Participă la primul război mondial în armata austro-ungară, este făcut prizonier de ruși și dus în lagărul din Tomsk, în Siberia. Eliberat o dată cu intrarea României în război, se reface la Techirghiol, descriindu-și perioada captivității în *Două Siberii* (1916). Pleacă din nou pe front, ca voluntar, e rănit la Arabaz și-șipierde mâna dreaptă.
- Hotnog Titus, n. 27 oct. 1890, com. Covasna, jud. Iași – m. 7 iun. 1957, Iași. Prozator; după licență se înscrie la Școala Militară de Infanterie din București. Luptă pe front. Prizonier de război în Germania (1916-1918).
- Iov Dumitru, n. 9 03 1888, Flămânzi-Iași; - 20 08 1959, Poet. Între 1914-1916 face Școala Militară; mobilizat pe front, combate la Oituz, Barcea Veche, Burdujeni (vezi prozele publicate, 1923). Rămâne în Basarabia, devine director de teatru, deputat, senator, prefect, militează pentru Unire. Arestat în 1956, mort în detenție la Gherla;
- Leandru Ion Cocârla, 1882-1916, poet
- Lecca Haralambie, 10 02 1873 – 9 03 1923; poet, dramaturg, scenarist; participant în Războiul balcanic 1913, fiind rănit; experiență relatată în *Dincolo*; căpitan în primul Răzb. Mondial, rănit, cauzându-i o paralizie ce i-a adus moartea.

- Luca Ion, 7 dec. 1894 - 30 ian. 1972; mobilizat pe front. În timpul primului război mondial lucrează ca sergent sanitar în Rusia, într-un spital orășenesc din Nikolaev (1917-1918).
- Luția Lascăr, 1895 - 6 dec. 1916, Neajlov, publicist
- Magheru George, 17 12 1892-18 08 1952, poet, dramaturg; medic militar pe frontal din Moldova; Izbucnirea războiului îl prinde în anul VI de facultate; pleacă pe front ca medic sublocotenent, se îmbolnăvește de febră recurentă și tifos exantematic, dar refuză să se reformeze și rămâne în Moldova până la demobilizare.
- Maniu Adrian, 6 021891 – 20 04 1968; Poet, editor. Face voluntarcampania din Bulgaria, 1913, apoi tot voluntar pe front, în campania 1916-1918. M.c. Acad. 1933.
- Marinescu Dimitrie, 1882- Oct.1916, Munții Buzăului, jurnal, traduceri
- Marmeliuc Dimitrie, n. 20 oct. 1886, Liteni, jud. Suceava – m. 1 nov. 1970, București. Istoric literar și folclorist. Liceul la Suceava, doctorat la Viena; În 1915 trece în România; în 1916 se înrolează voluntar în armată, urmând cursurile Școlii de Ofițeri de la Botoșani. Pleacă pe front, fiindrănit în luptele de la Mărășești și decorat. A jucat un rol proeminent în unirea Bucovinei cu România. Secretar de stat, senator, primar la Cernăuți, director de teatru; vezi *Pe drumul idealului Unirii*, 1919
- Mateevici Alexei, 14 03 1888 – 24 08 1917; poet; trimis ca preot militar pe front (1915); moare, la numai 29 de ani, răpus de febră tifoidă, aug. 1917.
- Metroniu Aurel – 1885 - oct.1918; publicist, doctrinar
- Mihăescu Gib I. (23 apr. 1894 - 19 Oct. 1935); romancier, dramaturg; face Șc. de infanterie din Iași. Participă ca plutonier, cu reg. 42 infanterie la luptele de la Mărășești, Mărăști, Oituz și Muscel, fiind avansat Slt. și decorat pentru faptele sale de arme. În 1918, e demobilizat și se retrage un an la Drăgășani pentru îngrijirea sănătății. Vezi nuvela *Soldatul Nistor*, 1919; *Eroilor lauri*, 1920; *Rusoaica*, 1933, *Donna Alba*, 1935
- Missir Ioan (17 febr. 1890 - 30 nov. 1945), romancier; ca Slt., luptă în Ardeal și la Cașin-Oituz, în momentul armistițiului ajunsese căpitan. Romanul *Fata Moartă*, 1937. Premiul SSR, Premiul Acad. În 1944, primar al Botoșanilor, organizează refugiul, pleacă ultimul. Moare în 1945.
- Lascarov-Moldovanu Al. , 1885-1971. Prozator și publicist. Luptă în Bulgaria, 1913, apoi pe frontul 1916-1918; vezi *Cohortele morții*, 1930
- Moteș Ion - ? -1916, publicist
- Moșandrei Mihai, n. 29 01 1896. - Șc. Militară Botoșani. Poet, eseist; Liceul Lazăr; doctoratul în Drept la Paris. Voluntar, luptă în I răzb.artilerist, decorat cu „Crucea de război”. Aviator în al doilea război mondial.
- Munteanu Basil, n. 9 11 1897- 1 07 1972; critic și istoric literar. Bacalaureat în 1916, sublocotenent de artilerie în 1917 (coleg cu T. Vianu), M. acad. 1939. Panorama lit. Rom, 1938.
- Murafa Simeon, 1887-20 aug. 1917, publicist
- Murărașu Dumitru, 26 nov. 1896 - 19 oct. 1984. Istoric literar, editor, traducător. Liceul A. T. Laurian din Botoșani, Bacalaureat în 1915; întrerupe studiile la Facultatea de Litere începută la București, pentru a lua parte la război ca sublocotenent pe front (1916-1918), și o termină abia în 1921; Licență, doctorat, carieră universitară.
- Mușat Ioan D. ,7 01 1898-27 09 1983. Prozator. În 1916, la încorporare, era absolvent a șase clase de liceu; în timpul războiului absolvă celelalte două clase liceale în particular. Demobilizat în 1919, se stabilește la Cluj, unde urmează cursurile Acad. Agricole. Prefect, deputat.
- Nanov Ion Chiru, 1882-22 iulie 1917, Iași; proză, jurnal călătorii;
- Nanu Dimitrie - 26 oct.1873 – 12 02 1943; Poet, traducător, filolog; în 1916, luptă pe front, cade prizonier la nemți, dus în lagăr.
- Naum Andrei – 1875-18 aug. 1917, Mărășești, poezii, trad. din Lenau;
- Odobescu Elisabeta Goga – soră medicală, jurnal 1916-1918;
- Oprescu Gheorghe – 1976-15 aprilie 1917, Negrești-Vaslui; jurnalist;
- Panait Constantin - ? – 1916, publicist, pedagogie;
- Papilian Victor, 17 06 1888- 15 08 1956; poet, prozator, profesor; medic militar pe front în Primul război, 1916-1918. Deținut politic 1952-1954; bolnav, moare după 2 ani...
- Petrovici Ștefan – 1896 - sept. 1916, publicist;
- Pillat Ion (31 mart.1891 - 17 apr. 1945); Poet, traducător; revine de la Paris, unde luase două licențe; mobilizat în 1913, face Campania din Bulgaria; M.C. Acad. 1936

- Poiană Năsturaș Volbură, 1 03 1890-27 04 1972; poet, prozator;absolvent Școala de Ofițeri de Infanterie din București (1910), devenind ofițer activ. Ia parte la campania din Bulgaria (1913), se distinge în primul război mondial. Maior la Regimentul 4 Grăniceri (până la pensionare, 1936).
- Popa Victor Ion, 29 iul. 1895 – 30 martie 1946; prozator, dramaturg; face Șc. de Ofițeri rezervă, 1916-1917, luptă la Oituz și Mărăști, cu reg. 12 infanterie Bârlad; este rănit; *A fost odată un război*, roman, 1930
- Popescu-Azuga Constantin, 1866-1917, traduceri, poezii, jurnal de front;
- Ralea Mihail, 1 05 1896-17 08 1964; eseist, filosof, diplomat, ambassador, - face Șc. Militară Botoșani, repartizat la artilerie, apoi la o unitate de rezervă. Acad. 1948
- Sadoveanu Mihail, 5 11 1880 - 19 10 1961; prozator, academician; sub arme ca slt în Al doilea război. Balcanic, 1913; în 1916, concentrat la cenzură, apoi merge pe front, scrie despre Mărășești...; Acad., președintele SSR.
- Sădeanu Avram – 1880 - oct. 1914, istorie literară și culturală;
- Săulescu Mihail, 23 02 1888 - 30 09 1916. Poet. "Voluntar," căsătorit cu Transilvania", mort în primele lupte de la Predeal. Monument de Oskar Han, dezvelit la Predeal, în sept. 1930, sub egida SSR.
- Skarlet Gheorghe - ? – 1916, publicist;
- Victor Slăvescu, 5 iunie 1891 - 24 sept. 1977; economist, , de 6 ori deputat, ministrul finanțelor; acad. Se prezintă ca ofițer Voluntar 1916, rănit lângă Brașov, spitalizat 6 luni, revine pe front, luptă la Mărășești, dovedind eroism. Deputat PNL. Ministru al Înzestrării, 1940, Administr. Banca României. Acad. până în 1948. Deț. Politic la Sighet, 1950-1955;
- Solacolu Barbu, 18 03 1897 – 30 10 1976; traducător; După doi ani la Facultatea de Drept (1913-1915), e mobilizat; urmează Școala Militara la Iași și participă ca sublocotenent de cavalerie în campania din Budapesta.Decorat.
- Streinu Valdimir (Nicolae Iordache), 23 mai 1902 - 26 nov. 1970. Voluntar pe front, la 15 ani, declarînd mai mulți. Combatant, apoi urmează o școală militară, devine sergent; în 1918 este demobilizat, I se echivalează cls. V-a.. Deținut politic sub comuniști, 1959-1962. Acad. P.m. 2006.
- Suchianu D.I. (2 09 1895-1985), critic de artă; face Șc. Militară Botoșani.
- Rosetti Al. (20 oct. 1895 - 27 fbr. 1990). Scriitor, editor, lingvist, prof.univ. Luptă pe front, rănit la Mărășești, 1917, decorat. Acad. 1948
- Rosetti Radu R. (20 03 1887 – 2 06 1949), - istoric; șef birou operațiuni M. cart. General, comandant Reg. 47/72, rănit în lupta de la Răzoare, 1917.Decorat cu Ordinul Mihai Viteazul. Înființează Muzeu Militar 1924-1931. În1927 devine m.c. al Acad; titular din 1941. Deț. politic din 1949, mort la Văcărești, 1949;
- Raly Alexandru, 7 09 1897- 6 031986, Poet și traducător. Bacalaureat 1916, apoi doi ani de front. Doctorat la Paris.
- Rusu-Șirianu Vintilă, 20 04 1897- 25 02 1973), Dramaturg, traducător, Memorialist (*Vinurile lor...*); se prezintă ca voluntar, face războiul în calitate de ofițer; secretar SSR, director la Rev. Franco-roumaine;
- Sperber Alfred Margul, 23 09 1898 – 3 01 1967.Poet, traducător din germană. Liceul la Cernăuți. Familia se mută la Viena. Luptă în armata austro-ungară, în Galiția;
- Soricu, I. U. 16 06 1882- 11 01 1957; poet, dramaturg, traducător, antologator, publicist. Senator, 1927-28. La cerere, deși suferind de o maladie a vederii, participă ca voluntar la primul război mondial și luptă pe frontul din Moldova; *Doinele mele. Din zile de luptă*, 1919. *Îngerul a strigat*, roman, 1931
- Steurman Rodion Avram, 1872 -1918; Este mobilizat pe front, în calitate de medic militar, ceea ce agravează o criză psihică dezvoltată pe un fond latent nevrotic, scriitorul punându-și capăt zilelor imediat după demobilizare.
- Stoika Constantin T., n. 14 02 1892 - 23 oct. 1916, mort eroic la Boișoara, pe valea Oltului. Poet, traducător, discipolul lui Ov. Densusianu. Premiul pentru traducerea *De rerum natura*, din Lucrețiu. În 1913 face Șc. Militară de Artilerie, geniu, Marină; Slt. în Regim. 1 vânători și grăniceri, combate în Transilvania. Poezii, jurnal de front. Mort la 23 de ani...

- Șeicaru Pamfil, (18 apr. 1894-21 oct. 1980, Munken), ziarist, om politic, licența în Drept. A luat parte ca ofițer la operațiile militare din Primul Război Mondial, fiind citat cu Ordin de zi pe Armată. Decorat cu Ordinul Mihai Viteazu și Croix de Guerre. Deputat.
- Tălăngeanu Paulina – soră medicală, jurnal de război;
- Teodoreanu Al. O. (Păstorel), 3 iul. 1894 - 17 martie 1964; poet. În 1914, își satisface stagiul militar, urmând cursurile unei școli de ofițeri, iar în aug. 1916 este mobilizat pe front, ca sublocotenent în Regimentul 24 artilerie. Va lupta pe fronturile din Transilvania și Moldova și, rănit destul de grav (și decorat cu „Steaua României”), va fi internat într-un spital ieșean. Tot pe front își va pierde, în 1918, și fratele mai mic, Laurențiu Teodoreanu. Deț. politic, 1959-1963.
- Teodoreanu Ionel, 6 01 1897 – 3 02 1954; prozator. Între 1916 și 1917 e mobilizat la o unitate militară din Botoșani (împrejurarea e consemnată în *Bal mascat*).
- Trivale Ion, 13 mai 1889 - 11 nov. 1916. Critic literar, traducător . Obține cetățenia română în 1913. Mobilizat pe front, moare în linia întâi.
- Tutoveanu G., 26 11. 1872 – 18 08 1957, poet, animator cultural. Instructor militar în timpul Primului război.
- Ulieru George 1884 - 1943. Mobilizat în 1916 ca medic-locotenent, participă la campania împotriva tifosului exantematic din jud. Botoșani.
- Valerian I., n. 1 aug. 1895 - 21 nov. 1980. Poet, prozator. Face Șc. Ofițeri rezervă, 1916; combate pe front, rănit la Mărășești, scăpat de glonț de o iconiță din buzunar. Coleg de front cu V. Voiculescu, V.I. Popa, G. Tutoveanu;
- Vinea Ion, n 17 apr. 1895 - 1964 . Poet, editor, gazetar. Între 1916 și 1919 a fost mobilizat la Iași.
- Voiculescu Vasile, 27 11 1884- 26 04 1963. Poet, prozator, dramaturg. Doctorat în medicină, 1910. În timpul primului război mondial (1917-1918) e medic militar la Bârlad. Decorat cu Steaua României cu spade, 1917. Crucea Meritul sanitar, 1924. Apoi deținut politic sun regimul comunist.
- Voinești, I.Al. Brătescu, 1 ian. 1869 - 14 dec. 1946. Prozator. În prima conflagrație, căpitan al garnizoanei Tg. Frumos. Din 1918 academician.
- Vianu Tudor, 1897-1964. Critic literar, prof. univ., diplomat. În timpul primului război mondial, elev-ofițer al Școlii de Artilerie din Botoșani; ia parte la campania din Moldova. (Tatăl lui luase parte ca medic la războiul de independență). Acad. 1955
- Nicolae Vulovici – 1877-8 sept. 1916, Miercurea Ciuc; poet, compozitor
- Elena Vulovici, soră medicală, poetă
- Wexler Max, 1870 – 14 mai 1917, codrii Bacăului, jurnalist, traduceri din Zola
- Alexandru Zagoritz, 1881- 31 Oct. 1916, București, istoria artei
- Zamfirescu G.M., 13 oct. 1898 – 8 oct. 1939; romancier, dramaturg. Elev al școlii pregătitoare de ofițeri în rezervă din Botoșani (1917-1918). Participă la campania din 1918. Scrie *Flamura albă*, episoade de război, 1924. (122 scriitori combatanți în Primul Război Mondial)

Dintre care:

Voluntari (24) : Oct. Goga; H.P. Bengescu; Ion Grămadă; Al-George Vasile; Vasile Băncilă; Aurel P. Bănuț; Martha Bibescu; I.Al. Bran-Lemeny; Gh. Brătianu; Al. Busuioceanu; George Matei Cantacuzino; Mihail Celarianu; Aron Cotruș; Radu Dragnea; C. Gane; Eugen Goga; Adrian Maniu; Dim. Marmeliuc; Mihai Moșandrei; Vladimir Streinu; Victor Slăvescu; Vintilă Russu-Șirianu; Marmeliuc Dimitrie; I.U. Soricu;

Morți (37) : Ion Grămadă, Cireșoaia, 26 aug. 1917; Alexei Mateevici, aug. 1917; Mihail Săulescu, Predeal, iulie 1916; Constantin T. Stoika, 23 oct. 1916, la Boișoara; Ion Trivale, 11 nov. 1916; Rodion Avram Stoerman; Haralambie Lecca, C. Popescu-Azuga, Ion Bârseanu, Temistocle Bocancea, Nicolae Burghel, Otto Călin, C.I. Coculescu, Tiberiu Constantinescu, Victor Crăsnaru, Horățiu Deac, George Diamandy, Aurel Esca, Gheorghe Giosanu, Ion Cocârla-Leandru, Lascăr Luția, Dimitrie Marinescu, Aurel Metroniu, Ion Motș, Simeon Murafa, Ion Chiru-Nanov, Andrei Naum, Gheorghe Oprescu, Constantin Panait, Ștefan Petrovici, Avram Sădeanu, Gheorghe Skarlet, Victor Slăvescu, Nicolae Vulovici, Elena Vulovici, Alexandru Zagoritz, Max Wexler

Răniți (10), mutilați (8) : D.P. Perpessicius; Camil Petrescu; Al-George Vasile; Gh. Banea; Vasile Băncilă; Aurelian Benteoiu; Gh. Brăescu; Gh. Brătianu; Radu Dragnea; Eugen Goga; Haralambie Lecca; V.I. Popa; Al. Rosetti; Radu R. Rosetti; Victor Slăvescu; Marmeliuc Dimitrie; - Al. O. Teodoreanu (Păstorel), I. Valerian; Prizonieri (8): G. Topârceanu; Camil Petrescu; N. Davidescu; Radu Dragnea; Horia Furtună; Eugen Goga; Titus Hotnog; D. Nanu;

Decorați (14) : C. Argintaru, Gh. Banea; Vasile Băncilă; Gh. Bârgăuanu; Gib I. Mihăescu; Mihai Moșandrei; Barbu Solacolu; Pamfil Șeicaru Al. Rosetti; Radu R. Rosetti; Marmeliuc Dimitrie; - Al. O. Teodoreanu (Păstorel), Vasile Voiculescu;

Ordine și Medalii: Ordinul Mihai Viteazul, Medalia Victoria; Coroana României, Crucea de război;

*

Eroi ajunși deținuți politici sub regimul comunist (11, dintre care 6 morți în detenție):

Aurelian Benteoiu, mort în închisoare, 1963; Gh. Brătianu, mort în închisoarea Sighet, 1953; G. M: Cantacuzino; Radu Dragnea; C. Gane, mort în 1962 la Aiud; Dumitru Iov, mort în 1959 la Gherla; N. Davidescu, mort la Ocelele Mari; Radu R. Rosetti; Vladimir Streinu; Victor Slăvescu; Al. O. Teodoreanu (Păstorel)

Scriitori români în al doilea război mondial

Listă în lucru, întocmită de Ion Lazu

- Asztalos Istvan – 1909-1960: În anii celui de-al Doilea Război Mondial, duce o intensă activitate de gazetar, remarcându-se prin opiniile sale antifasciste. În primăvara anului 1944 este concentrat cu forța de către armata fasciștilor unguri (armata horthystă), dar dezertează la scurtă vreme și se ascunde la Budapesta în așteptarea terminării războiului. După război, revine la Cluj unde își reia activitatea de gazetar

.- Pavel Bellu, n. 1920; între 1941-1943, școala de ofițeri;

-Baciu C. Petre, n. 12 07 1922, legionary, pe front în Ardeal,; arestat 1948-1961; 1975-1977

-Blănaru Vasile, poet, publicist, n. 1913; reporter pe frontul de Est; deținut 1949-1954, 1958

- Eusebiu Camilar (7 10 1910-27 08 1965), - luptă pe frontal de est.(v. *Negura*, 1949, 1956)

- Caratană Nicolae, 23 01 1914- 19 10 1992; poet, membru URSS; luptă pe frontul de est și e grav rănit. Apoi: 3 arestări, până în 1964, domiciliu forțat în Bărgăan...

- Călinescu Nicolae, n. 1924; luptă pe frontal de Est, prizonier în Crimeea, evadează, se reîncorporează, rănit în tatra; deținut 1948-1964, torturat, pierde ochiul stâng; Preambul la camera de tortură

- Ion Chinezu (15 08 1894-10 12. 1966) , traducător; deportat în Germania, 1944-45.

- Radu Cioculescu (1901-1961), mobilizat pe frontul din Moldova, în primul război, la cercetași, 1943; lagăr Tg. Jiu între 1941-42; din nou în 1943; apoi trimis pe frontul de est; (arestat în 1947, mort la 6 ian. 1961 în închisoarea de la Dej.)

- Ctin Ciopraga (12 05 1916- 2 02. 2009), în 1939-40 stagiul militar la Bacău; în 1941-42 combate pe frontul de est: Prizonier la ruși, 1942-43; evadează; din 1950 asistent la Filo. Iași.

- Corbul Vintilă, n. Buc., 26 05 1916 – 30 01 2008, romancier, scenarist; locotenent de artilerie antiaeriană, apoi pilotul Comandantului forțelor aeriene;

- Mișu Dragomir, 1919-1964, Șc ofițeri rezervă, 1940-41; concentrat pe front 1943-1945 (vezi poemul Războiul);

- Florin Dumitrana, 22 iunie 1919 – 27 sept. 1945. Două plachete de poezii. Cu mâinile prin soare, 1937 și Întâiele viori, 1938. O antologie lirică, *Întâiele viori*, 168 pagini, apărută în 1979 la ed. Scrisul românesc, prefață Ov. Ghidirmic. O stradă în Slatina a primit numele Poet Florin Dumitrana.

- Eugen Frunză, 1917- 2002, Trei ani de front, spre Est, ca ofițer;

- Laurențiu Fulga, 2 nov. 1911-16 nov. 1984. Mobilizat 1941, rănit grav la Odessa, apoi din nou la Cotul Donului (necrologe în presă); luat prizonier, scapă, se înrolează pe frontal antifascist, rănit din nou la Odessa; luptă pe tot frontal de vest. După război, consilier la Teatrul armatei..

- Ctin Virgil Gheorghiu, 1916- 1992, diplomat, romancier, în final preot în exil. Mort la Paris. Liceul militar din Chișinău. Reporter de front spre est: *Ard malurile Nistrului*, 1941; *Am luptat în Crimeea*, 1942.

- Mihnea Gheorghiu, n. 5 mai 1919 - 11 dec. 2011; Șc. Ofițeri artilerie din Craiova, apoi combatant pe frontul de est, 1941-1943;

- Grecea Florian, n. 1924; a absolvit Școala de ofițeri activi de infanterie (1943-1945), fiind trimis pe frontul din Transilvania și Ungaria: Ofițer activ, ajuns colonel;
- Ion Grecea, 1924-1999; a urmat Școala de ofițeri activi de infanterie (1943-1945), fiind trimis pe frontul din Transilvania și Ungaria;
- Călin Gruia, 21 mart. 1915- 9 iul. 1989; După un stagiul de concentrare la regiment (1939-1940), devine combatant pe frontul de est (1940-1944), prizonier de război în URSS (1944-1948).
- Emil Gulian, 15 mai 1907- dec, 1942. Poet, traducător, cu simpatii legionare, ca urmare este trimis coresp. de război. Prizonier în drum spre Siberia, moare în luna dec. 1942, înghețat. În Giurgiu, stradă și casă memorială.
- Vintilă Horia, diplomat la Viena. La întoarcerea armelor este deportat de nemți între 1944-1945; se refugiază în Italia, apoi în Argentina.
- Ignea Dumitru, n. 22 mai 1919, Iași. Prozator. Combatant pe frontul de Est și prizonier (1941-1945).
- Victor Kernbach, 1925-1995; se refugiază din Basarabia în 1940. Face ultimii 2 ani de front.
- Emil Manu (1922-2005). Întrerupe fac. de litere pentru a urma școala ofițeri rezervă infanterie Arad aug. 1944-mai 1945; participă la luptele din zonă; veteran de război; apoi deținut politic, 1948-1952;
- Marin Aurel, n. 25 apr. 1909, București – m. 16 mai 1944, lângă Roman. Poet., urmează, timp de doi ani, Facultatea de Litere și Filosofie, apoi Școala Militară de ofițeri de infanterie. Sublocotenent, în 1932 e repartizat într-o unitate de vânători de munte, la Brașov. E rănit, ca ofițer activ, în timpul războiului (1941), iar după vindecare e trimis la Școala Superioară de Război, pe care o termină în 1944 și pleacă din nou pe front, ca ofițer de Stat Major. Moare în mai 1944. E înmormântat în cimitirul bisericii din Brașovul Vechi.
- Ion Maxim, 1925-1980; În 1944 participă la luptele de pe frontul din Transilvania și Ungaria: versurile din *Însemnări pe scut* (1968) și jurnalul *Oameni în alb* (1970) evocă aceste momente.
- Teohar Mihadaș, 9 nov. 1923-29 nov. 1996, face Școala de ofițeri de rezervă (Bacău, 1944); apoi luptă pe frontal spre vest; după luptele din toamna lui 1944 pe Criș (Gurahonț), lăsat la vatră.
- Aurel Mihale, n. 1922; urmează școala de ofițeri de rezervă (1942- 1944). Concentrat la Constanța (1944), apoi combatant pe frontul din Cehoslovacia. (Vezi trilogia Cronică de război, vezi alte scrieri pe tema războiului...)
- Mihai Moșandrei, 29 01 1896-1993. Voluntar în primul război mondial, artilerist, decorat cu „Crucea de război”. Aviator în al doilea război mondial.
- Vasile Netea (1 02 1912- 6 03 1989), reporter de front în Est, din partea M.St.M.
- Novac Nicolae, 1919-2003; Sublocotenent de cavalerie, în timpul războiului mondial, cade prizonier la nemți (1945), refuză repatrierea și își continuă studiile (trei ani) la Univ. din Erlangen (istoria artelor, muzica și ziaristica). În 1945 i se acodără, în lipsă, Ordinul Cavaler cu Panglică de Virtute Militară și „Frunză de Stejar”, pentru acte de vitejie pe frontul din Ungaria. În 1951 se stabilește în Statele Unite.
- Ion Larian Postolache 18 nov. 1916-7 dec. 1997. Poet, traducător. Fruntaș T.R.; Reporter de front în război, 1942-1945.
- Popescu Eugen, 1915-1998 Din 1942 a participat, cu Regimentul 7 Roșiori din Iași, la al doilea război mondial, fiind distins cu ordine și medalii ale armatei române (grav rănit, e demobilizat după o lungă spitalizare, în 1943);
- Preda Marin, 5 08 1922 – 16 05 1980, prozator; între 1943 -1945 face stagiul militar;
- Meier Rudich, reporter de front . Deț. Politic, 1952-59
- Sadoveanu Paul Mihai 1920-1944; mobilizat la Școala de ofițeri rezervă din Câmpulung-Muscel (1942-1944), trece, cu gradul de sublocotenent, la un regiment din Sibiu în 1944, cu care pleacă pe frontul din Transilvania și cade în luptele de la Turda, la 14 sept. E înhumat în cimitirul eroilor de la Alba Iulia.
- I.D. Sârbu, 1919-1989; face războiul în linia întâi ca sergent artilerist (1941-1944), trăind toate vicisitudinile frontului; dat dispărut după înfrângerea de la Stalingrad; prizonier, evadat din coloană, bolnav de tifos. După 1944, scurtă perioadă de translator pe frontul vestic (1944-1945).
- Silviu George, n.1901; mobilizat 1939, demobilizat 1940 din cauza originii evreiești.
- Stanca Horia, 1909- 2002; Combatant pe frontul din Odessa și Crimeea (ofițer de rezervă de artilerie, 1941-1942); atașat de presă și secretar cultural la Legația României din Berlin (1942-1944). Între 1944 și 1945 este internat în lagărele de schimb diplomatic; grav rănit, din eroare, de un soldat englez, petrece șase luni în spitale engleze de campanie din Italia.
- Stănescu Mihai, n. 1919, Studiază dreptul la Iași, luându-și licența în 1942. În paralel, elev (1941-1943) al școlii de artilerie, pentru ofițeri în rezervă, din Craiova. Participă, din 1943, cu gradul de elev-adjutant, apoi

sublocotenent, la campania din Rusia, pe frontul din Crimeea. A fost decorat cu „Crucea Serviciul Credincios cu spadă”, clasa a II-a, și „Crucea comemorativă a celui de-al doilea război mondial”.

- Stoian Gh. Tudor, 1911-1941; în 1941 e mobilizat, se aruncă din trenul care-l ducea spre front și moare, după câteva zile, la numai treizeci de ani.

- Tăutu Nicolae, 1919 - 1972, Urmează Școala de Ofițeri de Infanterie București. Comandant de companie pe front. După război activează în presa militară;

- Eugen Teodoru, n. 1922 Urmează simultan Școala de Ofițeri de Jandarmi din București (1942-1944) și Facultatea de Științe Juridice din același oraș (1942-1946). Combatant pe front. Între anii 1944 și 1962 este ofițer activ.

- Radu Theodoru, n. 1924; Școala de ofițeri de aviație București Cotroceni (1943-1945), Școala specială de aviație (1945-1946). În perioada 1946-1949, pilot de vânătoare în Flotila I Vânătoare, București.

- Victor Tulbure, 1925-1997. Între 1943 și 1945, elev al Școlii Militare de Ofițeri de Infanterie din Bacău; ia parte la război;

- Haralambie Țugui, 1916-1996; Absolvent al Școlii pregătitoare de ofițeri din București (1936-1937) și al Acad. Militare de infanterie din Sibiu (1937-1939). Ofițer activ în garnizoana Cahul, Brăila și Panciu (1939-1941); mobilizat pe front (1941-1943). Instructor la Școala de subofițeri Radna (1943-1944), remobilizat și luat prizonier de armata sovietică. Trecut în rezervă (1948);

- Pavel Țugui, n. 1921; În 1943 este încorporat și trimis pe front, într-o unitate combatantă, ca elev-sergent (la sfârșitul războiului este decorat)

- Ion Soreanu-Șiugariu, n. 1914, Băița-Maramureș,- m. 1 februarie 1945, Cehoslovacia. Două plachete ; Slt. în război, din 1943; moare eroic. Decorat postmortem cu Coroana României cu spade în grad de cavalier cu panglica Virtutea militară. În 1983, casă memorială poet Ion Șiugariu.

- Vaida George, n. 1914- m. 1941 Urmează școala de ofițeri de infanterie din Sibiu. Ofițer – din 1936 – la Medgidia, Cernavodă. Locotenent activ, e trimis pe front și moare în primele luni ale războiului, la 27 de ani.

- Petru Vintilă, n. 1922-2002, poet, prozator, dramaturg;

- I.C. Visarion, În timpul războiului, e mobilizat la cenzura militară.

Pe Lista de Subscripție s-a acumulat suma de 10,050 lei, de la un număr de 51 donatori.